

HYVINVOINTIA LÄHIÖSSÄ

KULTTUURIN MERKITYS LÄHIÖISSÄ ASUVILLE IHMISILLE

Kulttuuri ja hyvinvointi kulkevat käsi kädessä. Lähiöissä tätä yhteyttä voi jäsentää yhteisöllisyyden, identiteetin ja alueella tapahtuvan mielekkään toiminnan ja tilojen kautta. Näkevätkö asukkaat lähiöissä yhteisöllisyyttä, onko lähiö osa heidän identiteettiään? Miten asukkaat itse kokevat alueidensa tilojen riittävyyden ja löytyykö lähiöistä kiinnostavaa tekemistä? Tässä tietokortissa käsitellään Jyväskylän kahteen lähiöön keskittyneen tutkimushankkeen tuloksia asukkaiden näkökulmasta.

Hyvinvointi koskettaa laajasti ihmiselämän eri osa-alueita. Se ei tarkoita yksinomaan terveyttä tai sairauden puuttumista, vaan kokonaisvaltaisempaa hyvän elämän rakennusainetta. Viime aikoina hyvinvoinnin tutkimuksessa on korostunut ulkoisten resurssien sijaan yksilöiden henkilökohtainen kokemus hyvinvoinnista. Tällöin korostuvat aineellisen hyvinvoinnin sijaan ns. laadulliset tekijät, kuten sosiaaliset suhteet sekä elämän merkityksellisuuden ja onnellisuuden kokemukset. Jotta hyvinvointia voitaisiin ymmärtää ja käsitellä moninaisena ilmiönä, se täytyy jakaa pienempiin osiin. Erityisesti koetun hyvinvoinnin käsitettä jäsenetään tutkimuksissa usein Erik Allardtin luoman ja Tuuli Hirvilammin edelleenkehittämän teorian mukaisesti neljän eri tekijän avulla: resurssien (having), sosiaalisuuden (loving), itsen toteuttamisen (being) ja mielekkään toiminnan kautta (doing).

Kulttuurin hyvinvointivaikutukset ovat viime vuosina olleet niin tutkimuksen kuin poliittisen

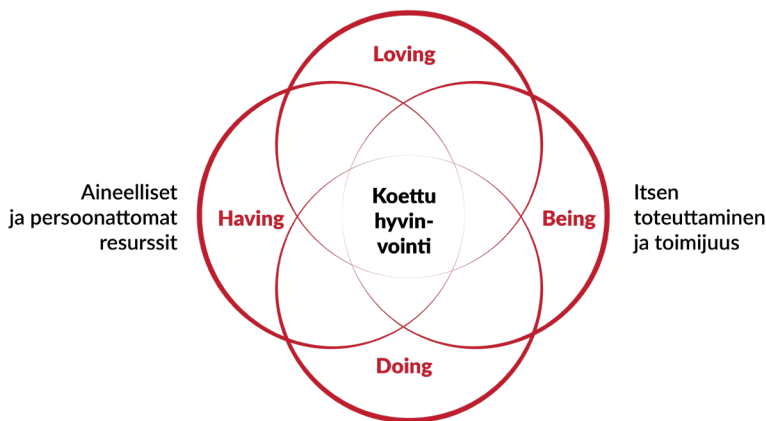
päätöksenteon kiinnostuksen kohteena. Esimerkiksi taidetoiminnalla on osoitettu olevan merkitystä terveydelle, ja usein myös niin sanotusta kulttuurihyvinvoinnista puhuttaessa taide ja kulttuuri nähdään hyvän elämän tärkeänä osana ja edellytyksenä.

Lähiöissä kulttuurinen hyvinvointi perustuu **ennen kaikkea yhteisöllisyyteen, lähiöidentiteettiin ja paikkaan kiinnittymiseen, mielekkääseen toimintaan sekä tilallisiin resursseihin**. Yhteisöllisyyden osalta erityisesti sosiaaliset suhteet naapureihin ja muihin asukkaisiin liittyvät koettuun hyvinvointiin. Yhteisöllisyyteen liittyy oleellisesti myös lähiöidentiteetti ja paikkaan kiinnittyminen, jonka merkitys hyvinvoinnille voi olla vaihtelevaa. Mielekkään tekemisen kautta ihmisen on mahdollista löytää merkityksellisiä kokemuksia ja vahvistaa omaa identiteettiä. Tilana ja lähiympäristönä lähiö voi joko edistää koettua hyvinvointia ja sen muita ulottuvuuksia tai estää hyvinvoinnin toteutumista.

- Lähiöt ovat **luonteeltaan moninaisia ja ristiriitaisia alueita**. Lähiöihin liittyvät tunteet, asenteet ja mielikuvat ovat erittäin yksilöllisiä. Toisaalta ne koetaan viihtyisiksi, toisaalta taas turvattomiksi paikoiksi.
- **Kulttuuri voi tarkoittaa ihmisten arjessa hyvin monenlaista eri toimintaa** kotona lukemisesta käsityökerhoihin ja asukkaiden yhteisiin kulttuurimatkoihin ja museo- tai teatterikäynteihin.
- Yksittäisen lähiön asukkaan tarve lähiöissä tapahtuvalle kulttuuritoiminnalle ja kiinnostus sitä kohtaan ei ole vakaa, vaan **elämänmuutosten myötä suhde voi muuttua paljonkin**. Vaihtelevissa olosuhteissa matalan kynnyksen toiminta helpottaa ja lisää joustoa kulttuuri-osallistumiseen.
- **Kulttuuritoiminta lähiöissä voi edistää myös kestävästä kaupunkikehitystä**. Kun asukkaat kokoontuvat yhteen järjestämään yhteistä toimintaa ja miettimään ratkaisuja erilaisiin kohtaamiinsa haasteisiin, rakennetaan myös **kulttuurista kestävyttä**.

Tarve liittyä toisiin ja muodostaa sosiaalisia identiteettejä

Toiminta, joka tuottaa ihmisille osallisuuden ja merkityksellisuuden kokemuksia ja vahvistaa identiteettiä

Koetun hyvinvoinnin ulottuvuudet (Allardt & Hirvilammi)

Johtopäätökset ja suositukset

- Lähiympäristössä tapahtuvan arjen kulttuuritoiminnan sekä yhdessä tekemisen kautta asukkaille usein muodostuu **välittävä suhde** naapurustoon ja luontopaikkoihin. Tämä edistää myös **kestävää kaupunkikehitystä**.
- Omaehtoisen ja yhteisöllisen kulttuuritoiminnan merkitys lähiöiden asukkaiden hyvinvointia edistävänä tekijänä on hyvä tunnistaa ja sitä on tärkeä tukea.
- **Eri asukasryhmien tarpeet ja mielenkiinnon kohteet** tulisi huomioida kulttuuritoiminnan järjestämisessä.
- **Kolmas sektori** on merkittävä kulttuuritoiminnan järjestäjä lähiöissä. Kaupungin kumppanuutta yhteisötoimijoiden kanssa tulisi vahvistaa.

Taustaa suosituksille

Yhteisöllisyys

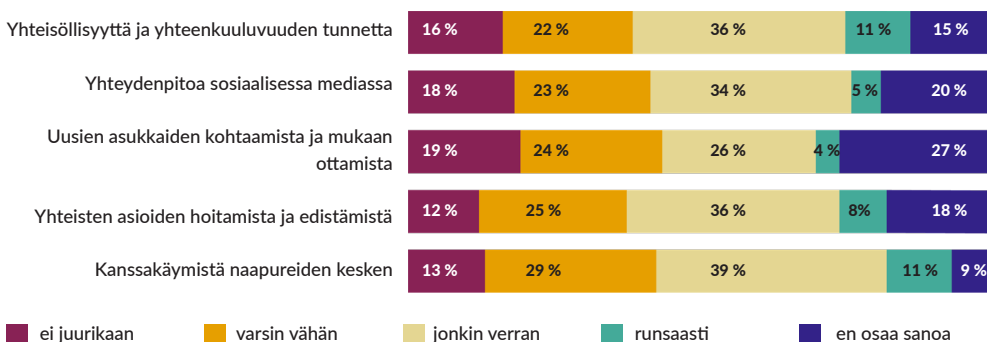
Tutkimuksen haastateltavien mukaan alueilla on yhteisen tekemisen meininkiä. Vaikka kohtaamiset asuinalueen yhteisessä toiminnassa eivät aina ole syviä tai kestäviä ihmissuhteita, niillä on merkitystä yksinäisyyden lievittämisessä ja osana asukkaiden arkea. Yhdessä oleminen tuottaa myös turvallisuuden tunnetta, kun muut asukkaat ja alueen erilaiset ihmiset tulevat tutummiksi. Tältä osin kylätalojen ja seurakunnan tilojen merkitys nousee esille sekä haastatteluissa että kyselyissä yhteisöllisyyttä tukevana tekijänä. Toisaalta haastateltavat toivat esille myös yhteisöllisyyden nurjia puolia – esimerkiksi ikääntyvät ja maahanmuuttajataustaiset asukkaat voivat jäädä ulkopuolelle sosiaalisen median vuorovaikutuksesta.

Paikkaan kiinnittyminen ja paikallinen identiteetti

Kyselyyn vastanneista suuri osa koki itsensä onnelliseksi alueellaan. Viihtyminen alueella onkin tärkeä osa paikkaan kiinnittymistä. Paikallisen identiteetin kokemus alueilla oli sen sijaan kyseilyaineistossa vaihtelevaa. Haastatteluissa ilmeni, että erityisesti nuorilla paikallinen identiteetti voi liittyä jo perheen ja sukulaisten asumiseen alueella. Pitkäikäiset asukkaat kiinnittyvät paikkaan usein voimakkaammin ja ovat aktiivisempia osallistujia. Lisäksi haastatteluissa koettiin, että esimerkiksi Huhtasuolla asuvat nuoret pitävät asuinalueen ennemmin katu-uskottavana eivätkä niinkään koe häpeää asuinalueettaan kohtaan. Tutkittujen lähiöiden huono maine koettiin liioitelluksi.

“Täällä näkyy yhteisöllisyys, ja kaveria autetaan -mentaliteetti. Täällä on myös paljon ihmisiä, jotka ovat asuneet täällä 1970-luvulta asti, niin ne tuntee pitkältä ajalta niin hyvässä kuin pahassakin.”

Huhtasuon / Keltinmäen alueella on...

Mielekäs toiminta lähiössä

Kyselyyn vastanneet harrastavat enemmän omalla asuinalueellaan kuin muualla kaupungissa. Liikuntaan ja luontoon liittyviä toimintoja tehdään selkeästi enemmän lähiöissä, mikä korostaa lähiliikuntapaikkojen merkitystä. Sama heijastui myös kyselyn avovastauksissa. Osaa asukkaista paikallinen toiminta ei kiinnosta ja vapaa-ajalla halutaan pois alueelta. Lähiöiden tärkein kulttuuripalvelu on kyselyn mukaan kirjasto. Muissa kulttuurikohteissa käydään pääosin muualla. Kysyttäessä mikä on Keltinmäessä ja Huhtasuolla kiinnostavaa, korostuu vastauksissa yhdistystoiminta ja omaehtoinen tekeminen. Suuri osa vastaajista oli myös osallistunut kulttuuritoiminnan järjestämiseen vähintään ottamalla osaa julkiseen keskusteluun tai antamalla palautetta. Toimintaa alueilla löytyy erityisesti ikääntyneille, työelämän ulkopuolella olevilla, maahanmuuttajille ja lapsille ja nuorille. Sen sijaan työssäkäyville on tarjolla vähemmän yhteistä toimintaa.

Lähiöiden asukastoiminnan tilaresurssit

Ulkotilat ja molempien asuinalueiden kylätalot, Huhtasuon Kylätoimisto ja Keltinmäen Keidas ovat asukkaiden vastauksissa tärkeitä paikkoja. Kulttuuritoimintaa harrastetaan ja tuotetaan monenlaisissa eri paikoissa: luontokohteissa, kylätaloilla, ja asukkaiden omissa kodeissa ja asuintaloissa. Kirjasto koetaan hyvin tärkeänä palveluna ja vastaajat käyttävät lähikirjastoja paljon.

Taustakirjallisuus

- Allardt, E. (1976). Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.
- Helne, T. & Hirvilampi, T. & Laatu, M. (2012). Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Junnilainen, L. (2019). Lähiökylä: Tutkimus yhteisöllisyydestä ja eriarvoisuudesta. Tampere: Vastapaino.
- Kangas, A. & Sokka, S. & Itkonen, H. & Jakonen, O. (2018). Aktiiviset osallistajat: Kuntalaiset kulttuuri- ja liikuntapalvelujen kehittäjinä. Cuporen verkkojulkaisu 46. Helsinki: Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

KITEYTETYSTI

- Vastoin mielikuvaa kaupunki-elämän yksinäisyydestä, tutkittavat lähiöt ovat oletettua yhteisöllisempiä paikkoja.
- Asukkaat tuottavat tutkimuksissa lähiöissä monenlaista kulttuuri-toimintaa omaehtoisesti ja yhdistysmuotoisesti alkaen venäjänkielisestä teatterista markkinointiin ja kirpputoreihin, retkipaikkojen joululauluista asuintalojen yhteiseen toimintaan.
- Asukkaat käyttävät paljon lähikirjastopalveluita, mutta osallistuvat myös muihin kulttuuritoimintoihin muualla kaupungissa. Lähellä tapahtuva kulttuuritoiminta ei kiinnostakaan kaikkia, tai sille ei koeta tarvetta.
- Kylätalojen ja yksityisten tilojen lisäksi myös lähiluonto on kulttuurin harrastamisen ja tuottamisen paikka. Luonto on perinteisesti lähiöissä jo niiden suunnittelussa otettu huomioon, näin on myös Huhtasuolla ja Keltinmäki-Myllyjärven alueilla.

Kulttuuritoiminnan muodot ja merkitykset 2020-luvun lähiöissä

Tutkimuksessa tarkasteltiin Jyväskylän kaupungin Huhtasuon ja Keltinmäen lähiöiden asukkaiden suhdetta asuinalueisiinsa. Tietoa asukkaiden näkemyksistä alueen vapaa-ajasta ja kulttuuripalveluista kerättiin kyselytutkimuksella. Lisäksi haastateltiin kansalaisjärjestöjen toimijoita ja julkisen sektorin työntekijöitä. Osallistuvaa havainnointia tehtiin arkisin mm. asukasyhdistysten tiloissa. Lähiöiden vaikeammin tavoitettavia asukaryhmiä lähestyttiin opiskelijoiden vetämissä työpajoissa.

Hankkeen toteuttivat Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen Kulttuuripolitiikan yksikkö sekä Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

TUTKIMUSHANKKEEN
TIETOKORTTI 3